

PRESENTATIE
NIEUW MESTBELEID

Analyse: terug naar de praktijktafel

Tekst: Toon van der Stok
Foto: Cumela Communicatie

Vol verbazing en verbijstering is er in de agrarische wereld gereageerd op de mestplannen van minister Carola Schouten. Het vergezicht dat de basis moet vormen voor het nieuwe mestbeleid staat ver van de praktijk en de inzet om minder te regelen met regels en meer met doelen. De algemene reactie is duidelijk: de minister moet niet terug naar de tekentafel, maar naar de praktijktafel, om zo mét de ondernemers een haalbaar beleid te formuleren.

Als het aan de ministers ligt, gaat alle mest van intensieve veehouderijbedrijven naar de verwerking.

Het is dinsdag 9 september als minister Schouten haar visie op het nieuwe mestbeleid presenteert (zie kader). Dat is een week voor Prinsjesdag, het moment dat alle nieuwe beleidsvoornemens voor het nieuwe jaar worden geformuleerd. Dit moment wil de minister blijkbaar voor zijn door een week eerder haar visie op het mestbeleid tot 2030 naar de Tweede Kamer te sturen. Een lang verwacht en aangekondigd document, want Schouten heeft al herhaaldelijk laten weten te werken aan een nieuwe visie op het mestbeleid. Daarover is tot anderhalf jaar geleden ook veelvuldig overleg geweest met allerlei partijen, die allemaal hun eigen plan hebben gepresenteerd of hebben aangegeven

hoe het volgens hen zou moeten. Groot is die middag dan ook de verbazing bij de beleidsmedewerkers van alle organisaties als ze een uur voordat het plan openbaar wordt een toelichting krijgen.

GEEN HERKENNING

Die verbazing is vooral groot omdat niemand er iets van zijn eigen voorstellen in herkent, of het nu om het tienpuntenplan van LTO gaat dat al anderhalf jaar geleden is gepresenteerd of om de opzet van KeurMest en het rVDM, systemen waar verschillende partijen uit de mestketen aan werken. Hans Verkerk, beleidsmedewerker mest bij Cumela, is totaal verbijsterd als hij de plannen verneemt. "Al jaren werken we met alle partijen, inclusief het ministerie, aan KeurMest, een systeem om de hele mestketen transparanter te maken en vooral om te zorgen dat de afnemers precies dat product krijgen dat ze willen. Niets staat erover in de visie en nog veel erger: als dit doorgaat, is het hele systeem over vijf tot tien jaar waardeloos", constateert hij met grote irritatie. Hetzelfde geldt in zijn ogen voor het rVDM. "Nutteloos als mest alleen nog naar de verwerker mag", zegt hij daarover. Verkerk vraagt zich onmiddellijk af hoeveel zin het nog heeft om daar energie en vooral heel veel sectorgeld in te steken. Datzelfde geldt een week later voor het bestuur van de sectie Mestdistributie van Cumela. Dat stelt vast dat het geen ondernemer meer kan vragen om daarin te investeren als nu al vaststaat dat het over vijf tot tien jaar waardeloos is. De verdere ontwikkeling wordt daarom op een laag pitje gezet. Een logische stap als je ziet dat alles waar je aan werkt zo wordt ontkend door de beleidsmakers.

VERONTWAARDIGING

Tegelijk komt Johan Mostert als voorzitter van de sectie Mestdistributie van Cumela in het geweer en hij begint met het organiseren van een vergadering met alle partijen uit de mestmarkt. Die

Rundveehouders mogen straks alleen grondgebonden werken en moeten alle mest op eigen land plaatsen.

NIEUW MESTBELEID: GRONDGEBONDEN OF VERWERKEN

In de toekomst bestaan er als het aan minister Schouten ligt nog maar twee soorten veehouderij-bedrijven: grondgebonden of intensief, waarbij de laatste de mest verplicht moet laten verwerken of op basis van een vooraf gesloten overeenkomst moet leveren aan één of enkele afnemers.

In de brief aan de Tweede Kamer schetst minister Schouten de inzet van het ministerie richting een nieuw mestbeleid. De hoofdlijnen zijn eenvoudig: als het aan de minister ligt, komen er twee typen bedrijven. Aan de ene kant de extensieve melkvee- en andere rundveebedrijven die geheel grondgebonden zijn en daar tegenover de intensieve bedrijven. Deze laatste mogen, ook al hebben ze eigen grond, de mest alleen afvoeren naar een verwerker of op basis van een overeenkomst naar een akkerbouwer. Dat moet liefst zo snel mogelijk om de uitstoot van stikstof op de bedrijven te minimaliseren.

Als een intensief bedrijf eigen grond heeft en toch mest wil ontvangen, moet de intensieve veehouder een contract sluiten met een rundveehouder voor afname van de mest. Onduidelijk is nog of hij dan ook zijn producten moet afvoeren naar de melkveehouder. In geen geval zal een intensief bedrijf dan nog eigen mest op eigen grond mogen toepassen. Voordeel hiervan is volgens minister Schouten dat wegen en monstereen wellicht niet meer nodig is of minder kans op fraude geeft.

Voor de extensieve bedrijven is er de andere keus en dat is: zorgen dat er voldoende grond onder het bedrijf ligt om alle geproduceerde mest te

kunnen verwerken. Hoe wordt bepaald hoeveel dieren een bedrijf dan nog mag houden, laat de minister nog in het midden. Dat zou kunnen door een norm te stellen voor het aantal dieren per hectare of door de hoeveelheid geproduceerde melk per hectare te maximaliseren. De minister bekijkt daarbij nog of er ruimte komt voor bedrijven die met meer bedrijfseigen normen kunnen werken. Er klinkt huiver door in de brief aan de Tweede Kamer, omdat ze bang is dat het systeem hierdoor weer fraudegevoeliger wordt. Bedrijven mogen wel contracten met akkerbouwers afsluiten om zo het areaal te vergroten. Dit is het zogenaamde regionale samenwerkingsverband.

Voor de mesttransporteurs betekent dit dat, als het aan de minister ligt, de bemiddelende en handelsfunctie verdwijnt. Het enige vervoer zal dan nog zijn op basis van vooraf afgesloten overeenkomsten van het bedrijf naar de mestverwerkingsinstallatie of naar akkerbouwbedrijven waarmee een contract is. Dan moet dit intensieve bedrijf echter wel voor alle mest een contract hebben met een akkerbouwer. Dit houdt onder andere in dat mesttransport nooit meer eigen vervoer is en er dus altijd een vergunning voor beroepsgoederenvervoer nodig is.

Met de mestverwerkingsplicht wil de minister bereiken dat de mest beter wordt afgestemd op de behoefte van de akkerbouwer. Daarbij wil ze ook bereiken dat de bewerkte mest als kunstmestvervanger kan worden ingezet. Daarvoor gaat ze extra actie voeren in Brussel, kondigt ze aan.

TEELTVERBODEN

Een speciaal hoofdstuk wijdt de minister aan de akkerbouw op zand- en lössgronden. Ze waarschuwt dat als de aankondigde maatregelen niet voldoende zijn om de waterkwaliteit op het gewenste niveau te brengen er aanvullend beleid volgt. Vooral in de gebieden met veel akkerbouw en volgrondsgroenteteelt is de uitspoeling namelijk nog te hoog. Vooral de teelt van aardappelen en prei zijn volgens haar erg uitspoelingsgevoelig. Ze wil daarom met de telers in gesprek om mogelijkheden te onderzoeken om de uitspoeling te verminderen, bijvoorbeeld door in de teeltrotatie meer granen op te nemen. Blijkt dat niet voldoende, dan sluit de minister niet uit dat op termijn de teelt van deze gewassen in deze gebieden wordt verboden, al wil ze daar nu nog niet van uitgaan.

Als het aan de minister ligt, komen er alleen vaste contracten tussen intensieve veehouders en akkerbouwers. Wie dat niet heeft, moet alle mest laten verwerken. Voor distributeurs betekent dit dat ze alleen nog vervoerder zijn.

grommen ook van verontwaardiging en nog in de week van Prinsjesdag is er al een moment waarop ze allemaal bij elkaar komen. Eerst is dat nog met de gedachte om een nieuw plan te presenteren, maar dat idee wordt losgelaten. Er is al zoveel energie in de eigen voorstellen gestoken dat het volgens velen geen zin meer heeft om dat nog een keer te doen. De gedachte daarachter is simpel: er is al zoveel aangereikt aan de ambtenaren waarmee niets is gedaan.

Wel komt er een afspraak met het ministerie om te komen overleggen over het document. Er wordt voor gekozen om dit niet te doen op het niveau van de bestuurders, maar tussen de beleidsmedewerkers van de organisaties en de ambtenaren. In dat gesprek vragen de organisaties vooral om duidelijkheid. Waarom straalt het hele plan zoveel wantrouwen uit, terwijl er juist wordt gewerkt aan plannen om het transparanter te maken en om akkerbouwers te geven wat ze willen: organische mest op maat, iets wat kan dienen als basis voor de kringlooplandbouw. Als er iets is wat iedereen mist, is dat het namelijk wel. Verkerk stelt vast: "Hoe kun je nu stellen dat je toe wilt naar kringlooplandbouw als je als intensieve veehouder niet de mest op je eigen grond mag aanwenden, zelfs niet als je voer teelt voor je eigen bedrijf. Tenzij je zoveel land hebt dat je alle mest op je eigen land kwijt kunt. Dan ga je toch keihard in tegen je eigen beleidsvoornemens?", is terecht zijn retorische vraag namens de mestdistributeurs.

ONBEGRIP

Dat onbegrip geldt niet echter alleen voor intensieve veehouders met eigen grond, maar ook voor akkerbouwers die alleen nog maar bewerkte mest zouden moeten kopen of een rechtstreeks contract kunnen sluiten met een varkens- of pluimveehouder. Dat idee klinkt mooi, maar het verleden heeft al bewezen dat de praktijk weerbarstig is. Een akkerbouwer wil namelijk wel een overeenkomst, maar geen plicht. Die is zo zuinig op zijn grond dat hij in het voorjaar geen mest wil als dat niet uitkomt omdat de grond te nat is. Dan kunnen de vrachtauto's thuis blijven en is de kunstmest dichtbij. De intensieve veehouder moet dan maar uitzoeken waar de mest dan naar toe moet.

Het gevolg is helder: organische stof die voor de Nederlandse kringlooplandbouw was bedoeld, verdwijnt uiteindelijk naar het buitenland, want de mest moet ergens naar toe, met als resultaat verlies voor de kringlooplandbouw. Het is verbazingwekkend dat een document waar anderhalf jaar in stilte aan is gewerkt niet verder komt dan een keuze voor grondgebonden landbouw of alle mest naar de verwerking.

Het hele nieuwe systeem gaat volledig voorbij aan alle regels die het ministerie nu ook zelf stelt en ontwikkelt om juist te zorgen dat de mest netjes volgens de normen wordt toegepast en dat de akkerbouw maximaal profiteert van de mogelijkheden om extra organische stof aan te voeren. Dat is de basis voor de kringlooplandbouw. Bovendien zal dit niet leiden tot minder regels, maar komt er nog weer een pakket regels boven op wat we nu al hebben.

ONBETAALBAAR

De vraag is dus of de minister echt wel een plaats ziet voor de intensieve veehouderij in de kringlooplandbouw, want verplichte mestverwerking betekent een enorme lastenverzwaring voor deze veehouders. Allereerst zal er bij de aanlevering voor verwerking zoveel geld bij moeten om het eindproduct betaalbaar te maken voor de akkerbouw, dat het onbetaalbaar wordt. Daarnaast is niet moeilijk te voorspellen dat er niet op tijd voldoende mestverwerking beschikbaar is, want om alle mest te verwerken, is nog veel mestverwerkingscapaciteit nodig. Capaciteit die er nu nog niet is en ook niet tijdig zal zijn, want daarvoor zit er te weinig in de pijplijn. Daar zit direct al een probleem, want tot nu toe is geen van die installaties binnen tien jaar verwezenlijkt.

Het maakt het vergezicht van de minister een zeer theoretische exercitie, die voorbij gaat aan de huidige praktijk, de ingezette ontwikkelingen en het streven naar kringlooplandbouw. Het is te hopen dat er toch een moment komt dat ook de ambtenaren van het ministerie hun tekentafel met droombeelden verlaten en een keer echt aanschuiven aan de praktijktafel, waar vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zitten die weten hoe markten in elkaar steken. Die weten hoe je maximaal mest aanwendt in de akkerbouw en komt tot een oplossing van het mestprobleem. Dat is namelijk iets wat ook Den Haag niet mag vergeten en ontkennen. Uiteindelijk zorgen de mestdistributeurs en verwerkers ervoor dat alle Nederlandse mest in Nederland, Europa of wereldwijd een plaatsje vindt. Dat is op grotere schaal de basis voor kringlooplandbouw, want overal dient deze mest als voedsel voor de bodem. Het versterken van de mogelijkheden om kunstmest te vervangen, zou het doel moeten zijn van nieuw mestbeleid. Het blijft namelijk onbegrijpelijk dat veehouders mest moeten afvoeren, terwijl ze nog ruim kunstmest mogen gebruiken. Wie erin slaagt om dat om te zetten naar dierlijke mest maakt mest vanzelf tot waarde en bant elke vorm van fraude uit. En uiteindelijk is het alleen daarom begonnen.